

MỘT SỐ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ PHÒNG, CHỐNG TỘI PHẠM MA TÚY TẠI VIỆT NAM TRONG BỐI CẢNH CHUYỂN ĐỔI SỐ

LÊ HOÀNG TÂN*

Tóm tắt: Tội phạm ma túy là một trong những loại tội phạm nguy hiểm, có tính chất phức tạp và ảnh hưởng nghiêm trọng đến an ninh, trật tự xã hội. Với sự phát triển của công nghệ, các đối tượng phạm tội ngày càng sử dụng những phương thức tinh vi hơn, đặc biệt là lợi dụng không gian mạng để thực hiện hành vi phạm tội. Điều này đặt ra nhiều thách thức trong công tác phòng, chống đòi hỏi sự đổi mới trong phương pháp đấu tranh. Bài viết phân tích thực trạng, thách thức của tội phạm ma túy, những hạn chế của hệ thống pháp luật hiện hành để đề xuất các giải pháp nhằm phòng, chống hiệu quả tội phạm ma túy trong môi trường chuyển đổi số.

Từ khóa: Tội phạm ma túy; chuyển đổi số; pháp luật

Ngày nhận bài: 07/01/2025; **Biên tập xong:** 20/3/2025; **Duyệt đăng:** 21/4/2025

SOLUTIONS TO ENHANCE THE EFFECTIVENESS OF DRUG-RELATED CRIME PREVENTION IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION

Abstract: Drug-related crimes are among the most dangerous and complex types of crimes, posing serious threats to social security and order. With technological advancements, offenders increasingly employ more sophisticated methods, particularly by exploiting cyberspace to commit offenses. This presents significant challenges to crime prevention and control, necessitating innovations in countermeasures. This article analyzes the current state and challenges of drug-related crimes and the limitations of the existing legal framework to propose effective solutions for combating drug-related crimes in the context of digital transformation.

Keywords: Drug-related crime; digital transformation; law

Received: Jan 07th, 2025; **Editing completed:** Mar 20th, 2025; **Accepted for publication:** Apr 21st, 2025

Đặt vấn đề

Trong bối cảnh hội nhập quốc tế và chuyển đổi số ngày càng sâu rộng, vấn đề tội phạm ma túy đang trở nên phức tạp, tinh vi hơn và có quy mô mở rộng, đe dọa an ninh trật tự và sự phát triển bền vững của mỗi quốc gia. Tại Việt Nam, tội phạm này không chỉ tác động nghiêm trọng đến sức khỏe, đời sống cộng đồng mà còn tiềm ẩn nhiều nguy cơ đối với ổn định xã hội. Sự phát triển của công nghệ số, cùng với các nền tảng trực tuyến và các hình thức giao dịch phi tập trung, đã tạo điều kiện cho các đối tượng phạm tội ma túy có thể thực hiện hành vi phạm pháp một cách ẩn danh và khó bị phát hiện, khiến công tác phòng, chống tội phạm gặp phải những thách thức lớn. Chuyển đổi số, mặc dù mang lại nhiều lợi ích

kinh tế và xã hội, cũng đặt ra yêu cầu cấp thiết đối với hệ thống pháp luật, đòi hỏi các quy định hiện hành phải được cập nhật để kiểm soát, ngăn chặn những hành vi phạm pháp trong môi trường số. Việt Nam đã ban hành các quy định pháp luật về phòng, chống tội phạm ma túy như Luật Phòng, chống ma túy năm 2021 và Nghị định số 105/2021/NĐ-CP ngày 04/12/2021 quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành một số điều của luật (sau đây gọi tắt là Nghị định số 105/2021/NĐ-CP), giúp các cơ quan chức năng phối hợp hiệu quả hơn. Tuy nhiên, hệ thống pháp luật vẫn còn nhiều điểm hạn chế trong việc ứng phó với các thách

* Email: Hoangtan93.hlu@gmail.com
Thạc sĩ, Tòa án nhân dân thành phố Tuyên Quang, tỉnh Tuyên Quang

MỘT SỐ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ

thức từ môi trường số. Các quy định về giám sát và truy vết tội phạm mạng còn thiếu cụ thể; nguồn lực và kỹ thuật cho điều tra cũng còn hạn chế. Do đó, nâng cao hiệu quả phòng, chống tội phạm ma túy trong bối cảnh chuyển đổi số là yêu cầu cấp thiết.

1. Thực trạng của tội phạm ma túy trong bối cảnh chuyển đổi số

1.1. Thực tiễn của tội phạm ma túy trong bối cảnh chuyển đổi số

Tội phạm ma túy là một dạng hành vi nguy hiểm cho xã hội, xâm phạm nghiêm trọng đến các quan hệ xã hội được pháp luật bảo vệ, đặc biệt là an ninh, trật tự công cộng và sức khỏe cộng đồng. Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017) quy định về tội phạm ma túy trong Chương XX, bao gồm các hành vi như tàng trữ, vận chuyển, mua bán trái phép chất ma túy (các điều 249, 250, 251) hoặc tổ chức sử dụng trái phép chất ma túy (Điều 255). Tội phạm này mang đặc điểm nguy hiểm cao bởi không chỉ gây hại trực tiếp đến người sử dụng mà còn phá hoại cấu trúc gia đình, cộng đồng và trật tự kinh tế - xã hội. Dưới góc độ pháp lý, tội phạm ma túy được nhận diện qua ba dấu hiệu cơ bản. *Một là*, hành vi khách quan là các hành vi cụ thể liên quan đến sản xuất, vận chuyển, mua bán, tàng trữ hoặc sử dụng trái phép chất ma túy, thường gắn với tính chất vi phạm pháp luật hình sự. *Hai là*, chủ thể của tội phạm thường là cá nhân có đủ năng lực hành vi và đủ tuổi chịu trách nhiệm hình sự theo quy định pháp luật. *Ba là*, khách thể bị xâm phạm là các quan hệ xã hội được pháp luật bảo vệ, bao gồm sức khỏe con người, trật tự công cộng và nền kinh tế quốc gia. Tội phạm ma túy mang tính chất liên kết cao, có khả năng tạo thành các mạng lưới phạm tội xuyên quốc gia, đòi hỏi phải có các biện pháp pháp lý đồng bộ và chặt chẽ để phòng ngừa và xử lý¹.

¹ Trịnh Tiến Việt, "Tội phạm ma túy và các biện pháp phòng, chống trong bối cảnh toàn cầu hóa", *Tạp chí Khoa học pháp lý*, 2021.

Bảng 1. Số vụ án về tội phạm ma túy năm 2024 (tháng 4 - tháng 10/2024)

Tháng	Số vụ án	Tỉ lệ so với tháng trước
Tháng 4	2.393 vụ	+30,91%
Tháng 5	2.216 vụ	-7,40%
Tháng 6	3.077 vụ	+38,79%
Tháng 7	3.132 vụ	+1,79%
Tháng 8	1.937 vụ	-38,15%
Tháng 9	2.088 vụ	+7,80%
Tháng 10	2.560 vụ	+23,25%

(Nguồn: Số liệu về công tác đấu tranh, phòng chống tội phạm, bocongan.gov.vn)

Theo thống kê của Bộ Công an, tội phạm ma túy ở Việt Nam hiện nay có xu hướng tăng trưởng mạnh mẽ. Số lượng vụ án ma túy trong các tháng có sự biến động lớn, thể hiện tính chất phức tạp của tình hình loại tội phạm này. Vào tháng 4, số vụ án tăng mạnh lên 2.393 vụ, tương đương mức tăng 30,91% so với tháng trước, cho thấy sự gia tăng đáng kể của hoạt động tội phạm hoặc hiệu quả trong việc phát hiện và xử lý. Đến tháng 5, số vụ giảm nhẹ xuống còn 2.216, giảm 7,40%, phản ánh phần nào sự kiểm soát tội phạm nhưng vẫn duy trì ở mức cao. Tháng

6 có mức tăng vọt lớn nhất trong giai đoạn này, đạt 3.077 vụ, tăng 38,79%, cho thấy sự bùng phát mạnh mẽ trở lại của các đường dây ma túy. Tiếp đó, tháng 7 ghi nhận sự tăng trưởng nhẹ với 3.132 vụ, tăng 1,79%, cho thấy các hoạt động ma túy vẫn diễn ra nghiêm trọng dù tốc độ tăng đã chậm lại. Tháng 8 đánh dấu sự giảm mạnh nhất trong cả giai đoạn, khi số vụ chỉ còn 1.937, giảm 38,15%. Đây có thể là kết quả từ các chiến dịch truy quét hiệu quả hoặc sự răn đe mạnh mẽ từ cơ quan chức năng. Tuy nhiên, tình hình bắt đầu diễn biến phức tạp trở lại vào tháng 9 với 2.088 vụ, tăng 7,80%, phản ánh sự hồi phục hoạt động của các nhóm tội phạm này. Đến tháng 10, số vụ tiếp tục tăng lên 2.560, tăng 23,25%, cho thấy xu hướng gia tăng trở lại vào cuối năm, đòi hỏi các cơ quan phòng, chống ma túy cần có biện pháp mạnh mẽ hơn đối với loại tội phạm này. Nhìn chung, hoạt động ma túy trong các tháng có xu hướng dao động lớn, với giai đoạn tăng cao đột biến xen kẽ những giai đoạn giảm mạnh. Điều này nhấn mạnh sự khó lường của tội phạm ma túy và nhu cầu phải có các biện pháp phòng, chống linh hoạt, phù hợp với từng thời điểm cụ thể.

Tuy không phải là quốc gia sản xuất ma túy lớn nhưng Việt Nam lại là một trong những điểm trung chuyển quan trọng trong các tuyến đường ma túy quốc tế, đặc biệt là rất gần với khu vực Tam giác Vàng (Thái Lan - Lào - Myanmar) chỉ 500km². Ma túy tổng hợp như methamphetamine (ma túy đá), heroin, và thuốc lắc là những loại ma túy chủ yếu được buôn bán và tiêu thụ tại Việt Nam. Các đối tượng tội phạm sử dụng các công nghệ cao như Internet, mạng xã hội, các ứng dụng nhắn tin mã hóa để tiến hành giao dịch ma túy, tạo ra một môi trường giao

dịch khó bị phát hiện³. Thực tế, theo báo cáo của Cục Cảnh sát điều tra tội phạm về ma túy (C04), trong năm 2023, lực lượng chức năng đã phát hiện và bắt giữ hàng nghìn vụ buôn bán ma túy qua các nền tảng trực tuyến, trong đó có cả các ứng dụng nhắn tin bảo mật như Telegram, WhatsApp, Zalo, sử dụng để giao dịch ma túy một cách kín đáo và nhanh chóng⁴. Không chỉ dừng lại ở việc lập các tài khoản ảo, các đối tượng chủ mưu còn lợi dụng các trang mạng điện tử như một kênh thông tin để quảng cáo, giao dịch mua bán ma túy. Chúng thường rao bán các loại ma túy “núp bóng” pha trộn, đóng gói dưới dạng thực phẩm, đồ uống, thảo mộc đang được giới trẻ ưa chuộng sử dụng như “nước vui”, bánh cần, bánh lười “lazy cakes” chứa tinh dầu cần sa, thuốc lá điện tử, “cỏ Mỹ”, “bóng cười”, “rượu 138”. Khi bị phát hiện, các đối tượng khóa tài khoản, đánh sập trang và tạo tài khoản mới, tiếp tục hoạt động⁵.

Thêm vào đó, với sự phát triển của công nghệ, các đối tượng sản xuất ma túy cũng không còn phải thực hiện các phương thức thủ công, mà đã có thể chế biến ma túy tổng hợp ngay trong các phòng thí nghiệm nhỏ lẻ hoặc thậm chí ngay trong các khu dân cư. Những phương thức này khó bị phát hiện và kiểm tra, khiến cho lực lượng chức năng gặp nhiều khó khăn trong việc triệt phá các cơ sở sản xuất. Theo báo cáo của Liên hợp quốc, năm 2022, các cơ sở sản xuất ma túy tổng hợp ở khu vực Đông Nam Á đã gia

³ Bùi Thị Phương Quỳnh, “Phòng ngừa tội phạm ma túy trong tiến trình hội nhập quốc tế”, *Tạp chí Tòa án nhân dân*, 2018.

⁴ Trương Đức Thắng - PC04 (2024), *Tội phạm lợi dụng mạng xã hội để giao dịch ma túy “núp bóng” các loại thực phẩm, thảo mộc*, <https://conganthanhhoa.gov.vn/tin-tuc-su-kien/tin-an-ninh-trat-tu/toi-pham-loi-dung-mang-xa-hoi-de-giao-dich-ma-tuy-nup-bong-thuc-pham-thao-moc.html>.

⁵ Thái Dương (2024), *Đấu tranh với tội phạm ma túy trên không gian mạng*, <https://nhandan.vn/da-tranh-voi-toi-pham-ma-tuy-tren-khong-gian-mang-post814997.html>.

² Trọng Phú, Trần Khánh (2019), *Việt Nam nằm rất gần trung tâm ma túy lớn nhất thế giới*, <https://dienbientv.vn/tin-tuc-su-kien/phap-luat/201906/viet-nam-nam-rat-gan-trung-tam-san-xuat-ma-tuy-lon-nhat-the-gioi-5639092/>.

tăng mạnh, đặc biệt là methamphetamine khiến khu vực này trở thành một trong những nguồn cung cấp ma túy lớn nhất thế giới⁶. Các tổ chức tội phạm xuyên quốc gia thường tận dụng các công nghệ mới để sản xuất ma túy tổng hợp tại các khu vực biên giới, nơi lực lượng kiểm soát còn hạn chế, và sau đó chuyển ma túy vào các thị trường tiêu thụ lớn như Trung Quốc, Nhật Bản, và các nước phương Tây.

Phương thức vận chuyển ma túy cũng trở nên tinh vi hơn nhờ vào việc sử dụng công nghệ hiện đại. Các đối tượng tội phạm không chỉ vận chuyển ma túy bằng cách giấu trong các kiện mà còn sử dụng phương tiện như ô tô, xe máy, thiết bị bay drone, trong đó có thay đổi các kết cấu sàn, thùng, các hộp cất đồ trong xe; thiết kế lại mà bằng mắt thường người ta khó có thể phát hiện. Các đối tượng cất giấu trong khung rỗng, hộp hộp, mặt nạ xe máy. Trong mặt nạ xe máy có thể cất được một bánh heroin, hay hộp đựng đồ của dòng xe Airblade có thể cất được 15 bánh heroin⁷. Đây là một minh chứng rõ ràng cho sự phát triển của các phương thức vận chuyển ma túy hiện đại và tinh vi. Bên cạnh đó, sự phát triển của các dịch vụ thanh toán điện tử và tiền ảo cũng đã góp phần gia tăng tính ẩn danh của các giao dịch ma túy. Các đối tượng tội phạm sử dụng các loại tiền điện tử như Bitcoin, Ethereum và những đồng tiền ảo khác để thanh toán và chuyển tiền cho các giao dịch ma túy, khiến cho công tác truy vết tài chính trở nên khó khăn hơn⁸. Các dịch vụ giao hàng trực tuyến, như các công

ty chuyển phát nhanh quốc tế, cũng là một trong những phương thức vận chuyển ma túy phổ biến hiện nay, vì chúng giúp các đối tượng tội phạm dễ dàng vận chuyển ma túy vào Việt Nam hoặc xuất khẩu ra nước ngoài mà không bị phát hiện.

1.2. Thực tiễn công tác đấu tranh, phòng, chống tội phạm ma túy trong bối cảnh chuyển đổi số tại Việt Nam

Hiện nay, ở Việt Nam, lực lượng chức năng đã bắt đầu ứng dụng công nghệ trong phòng, chống ma túy, với một số bước tiến cụ thể nhằm phát hiện và triệt phá các hoạt động tội phạm. Các công nghệ như phân tích dữ liệu lớn, giám sát mạng xã hội và ứng dụng phần mềm giám sát hành vi đã được triển khai để hỗ trợ việc truy vết và nhận diện các mạng lưới buôn bán ma túy. Cục Cảnh sát Điều tra Tội phạm về Ma túy (C04) đã tiến hành hợp tác với các đơn vị công nghệ và triển khai một số giải pháp tiên tiến nhằm theo dõi các tuyến đường vận chuyển ma túy, đặc biệt là qua các khu vực biên giới như các tỉnh miền Trung, Tây Nguyên, miền Bắc, tuyến đường biển, hàng không, bưu điện⁹. Bên cạnh đó, lực lượng biên phòng và hải quan Việt Nam đã bắt đầu sử dụng hệ thống camera giám sát công nghệ cao và các thiết bị kiểm tra hàng hóa hiện đại để tăng cường kiểm soát tại các cửa khẩu. Những công nghệ như máy soi chiếu X-quang, thiết bị phát hiện ma túy trong hàng hóa xuất nhập khẩu giúp lực lượng chức năng phát hiện các trường hợp buôn lậu ma túy qua đường biển, đường bộ và đường hàng không. Các công hải quan lớn như tại sân bay Tân Sơn Nhất, Nội Bài và các cảng biển quốc tế đều được trang bị các thiết bị này nhằm phát hiện các hành vi giấu ma túy trong hàng hóa xuất nhập khẩu.

⁶ United Nations, *World Drug Day report highlights spike in drug use, increased trafficking*, <https://news.un.org/en/story/2024/06/1151446>.

⁷ Báo điện tử Tổ quốc (2017) *Phương thức vận chuyển, che giấu ma túy càng ngày càng tinh vi*, <https://toquoc.vn/phuong-thuc-van-chuyen-che-giau-ma-tuy-ngay-cang-tinh-vi-99182473.htm>.

⁸ Minh Đức, Đình Cảnh (2021), *Dùng tiền ảo Bitcoin để giao dịch ma túy xuyên quốc gia*, <https://tienphong.vn/dung-tien-ao-bitcoin-de-giao-dich-ma-tuy-xuyen-quoc-gia-post1351009.tpo>.

⁹ Quỳnh Trang (2023), *Phúc tạp trong phòng, chống ma túy ẩn mình trong thuốc lá và thực phẩm*, <https://vaac.gov.vn/chuyen-trang/phuc-tap-trong-phong-chong-ma-tuy-an-minh-trong-thuoc-la-va-thuc-pham.html>.

Bảng 2. Thống kê về số đối tượng và số lượng ma túy bị bắt giữ trong 3 Quý năm 2024

Quý	Số đối tượng bị bắt giữ	Tang vật thu giữ
I/2024	14.847 đối tượng	- 112 kg heroin - 650 kg ma túy tổng hợp - 741.885 viên ma túy tổng hợp - 765 kg cần sa
II/2024	~28.000 đối tượng (75 đối tượng là người nước ngoài)	- 332 kg heroin - 1,8 triệu viên ma túy tổng hợp - 976 kg cần sa
III/2024	12.484 đối tượng	- 220,85 kg heroin - 995,45 kg ma túy tổng hợp - 1.020.978 viên ma túy tổng hợp - 473 kg cần sa

(Nguồn: Báo cáo sơ kết công tác công an quý III và 9 tháng đầu năm 2024, bocongan.gov.vn)

Số liệu thống kê cho thấy công tác phòng, chống ma túy tại Việt Nam trong năm 2024 đạt được nhiều kết quả đáng ghi nhận nhưng vẫn đối mặt với những thách thức lớn. Số lượng đối tượng bị bắt giữ tăng mạnh từ 14.847 trong quý I lên gần 28.000 trong quý II, bao gồm 75 đối tượng người nước ngoài. Điều này phản ánh quy mô và mức độ phức tạp ngày càng gia tăng của các đường dây ma túy, đặc biệt là các tổ chức tội phạm xuyên quốc gia. Tang vật thu giữ cũng gia tăng đáng kể, với lượng heroin tăng từ 112 kg lên 332 kg, ma túy tổng hợp vượt mức 1,8 triệu viên và cần sa đạt 976 kg trong quý II. Số vụ án, đối tượng bị bắt và

tang vật thu giữ tăng mạnh cho thấy lực lượng chức năng đã nâng cao hiệu quả trong phát hiện, đấu tranh với các đường dây ma túy.

Tuy nhiên, công tác phòng, chống ma túy tại Việt Nam vẫn gặp một số khó khăn và thách thức như sau:

Thứ nhất, thiếu các giải pháp công nghệ tối ưu để xử lý giao dịch tiền điện tử. Các đối tượng tội phạm ma túy thường sử dụng tiền điện tử để thực hiện các giao dịch, vì tính ẩn danh và khó truy vết của loại tiền này. Trong khi một số quốc gia tiên tiến đã có các công cụ theo dõi dòng tiền điện tử nhằm phát hiện các hoạt động bất hợp pháp, Việt Nam vẫn đang trong giai đoạn đầu của việc phát triển và ứng dụng các công cụ này. Điều này khiến việc điều tra các vụ án liên quan đến ma túy sử dụng tiền điện tử gặp nhiều trở ngại. Hiện tại, Việt Nam còn thiếu các công cụ giám sát các hoạt động trên Darknet và mạng xã hội mã hóa, trong khi các đối tượng tội phạm ngày càng sử dụng các nền tảng này để giao dịch và trao đổi thông tin bí mật mà rất khó bị phát hiện và kiểm soát.

Thứ hai, vấn đề kinh phí. Việc đầu tư vào các thiết bị công nghệ cao và các giải pháp phần mềm tiên tiến đòi hỏi nguồn ngân sách lớn, trong khi kinh phí dành cho phòng, chống ma túy còn hạn chế. Các thiết bị như máy soi chiếu X-quang hiện đại, hệ thống nhận diện khuôn mặt AI, hay công nghệ phân tích dữ liệu lớn đều có chi phí rất cao, làm cho việc trang bị đầy đủ trên toàn quốc, đặc biệt ở các khu vực biên giới xa xôi, trở nên khó khăn. Điều này khiến các tỉnh biên giới, vốn là tuyến đường trọng điểm trong các hoạt động buôn lậu ma túy, còn thiếu thốn về trang thiết bị giám sát và kiểm tra hiệu quả.

Thứ ba, việc thiếu hụt nhân lực có chuyên môn về công nghệ cao cũng là một thách thức. Các cán bộ chuyên trách phòng chống ma túy đôi khi không được đào tạo sâu về công nghệ số, gây khó khăn trong việc phân tích và khai

thác dữ liệu từ các thiết bị hiện đại. Hiện nay, Việt Nam đang nỗ lực tăng cường hợp tác quốc tế và học hỏi từ các nước có kinh nghiệm trong việc ứng dụng công nghệ vào đấu tranh chống tội phạm ma túy cũng như xây dựng các chương trình đào tạo chuyên sâu về kỹ năng số, bao gồm: Giám sát kỹ thuật số, điều tra số, và xử lý dữ liệu số để đáp ứng yêu cầu ngày càng phức tạp của công tác phòng chống tội phạm ma túy.

Thứ tư, khó khăn trong hợp tác và chia sẻ thông tin giữa các cơ quan chức năng. Cụ thể, Chương IV Luật Phòng, chống ma túy năm 2021 quy định về quản lý người sử dụng chất ma túy và hợp tác thông tin nhưng chưa đưa ra hướng dẫn chi tiết về cách chia sẻ dữ liệu liên quan giữa các cơ quan. Cơ sở pháp lý để quản lý thông tin cá nhân trên nền tảng số vẫn còn thiếu rõ ràng, gây khó khăn cho việc chia sẻ và phối hợp thông tin trong các trường hợp liên quan đến tội phạm ma túy; Nghị định số 105/2021/NĐ-CP cũng có hướng dẫn thêm nhưng vẫn thiếu các quy định cụ thể về bảo mật và truy cập dữ liệu, dẫn đến khó khăn trong việc giám sát và quản lý thông tin về các đối tượng nghiện ma túy trên nền tảng số. Bên cạnh đó, việc hợp tác trong phòng, chống tội phạm ma túy giữa Việt Nam và các quốc gia láng giềng vẫn chưa tối ưu, việc chia sẻ thông tin về tội phạm ma túy qua biên giới vẫn chưa kịp thời và hiệu quả. Sự thiếu nhất quán trong quy trình xử lý thông tin và chậm trễ trong việc phối hợp điều tra quốc tế làm giảm khả năng phát hiện, ngăn chặn tội phạm ngay từ khi chúng có dấu hiệu hoạt động.

Thứ năm, khung pháp lý về quản lý và giám sát tiền điện tử còn thiếu, gây khó khăn cho việc truy vết các giao dịch ẩn danh mà tội phạm thường sử dụng. Đồng thời, pháp luật hiện hành chưa quy định rõ ràng về quyền tiếp cận các nền tảng mạng xã hội mã hóa và Darknet, khiến việc điều tra các giao dịch bất hợp pháp gặp nhiều cản trở. Ngoài ra, quy định về bảo mật và quyền riêng tư tại Việt

Nam hiện chưa có các điều khoản đầy đủ để cho phép thu thập, chia sẻ bằng chứng số, đặc biệt là khi cần phối hợp quốc tế. Luật An ninh mạng năm 2018 đã đặt ra yêu cầu bảo mật và bảo vệ thông tin cá nhân chặt chẽ, trong đó quy định các doanh nghiệp và cơ quan thu thập, xử lý thông tin phải đảm bảo tính bảo mật và tuân thủ các tiêu chuẩn về quyền riêng tư. Tuy nhiên, điều này cũng hạn chế phần nào khả năng thu thập bằng chứng số một cách tự do trong các vụ án ma túy hay tội phạm mạng. Về việc chia sẻ dữ liệu và dẫn độ tội phạm với các quốc gia khác, Việt Nam chưa có đủ hiệp định song phương hoặc đa phương để hỗ trợ hợp tác điều tra và dẫn độ hiệu quả. Bộ luật Tố tụng Hình sự năm 2015 có quy định về hợp tác quốc tế trong việc thu thập chứng cứ (Điều 89), dẫn độ và chuyển giao truy tố (Chương XXXVI). Tuy nhiên, việc thực thi vẫn còn gặp nhiều thách thức khi chưa có các hiệp định liên quan đến chia sẻ dữ liệu một cách chi tiết và đầy đủ giữa các quốc gia. Một số nghị định liên quan như Nghị định số 105/2021/NĐ-CP cũng không đề cập chi tiết đến quy trình chia sẻ dữ liệu quốc tế, khiến việc hợp tác chống tội phạm ma túy xuyên quốc gia vẫn còn hạn chế trong các trường hợp không có hiệp định hỗ trợ. Do vậy, các thủ tục pháp lý trong hợp tác quốc tế hiện nay thường kéo dài, dẫn đến chậm trễ trong việc phối hợp điều tra các đường dây tội phạm quốc tế.

2. Một số kiến nghị, giải pháp

Ngày nay, việc nâng cao hiệu quả phòng, chống tội phạm ma túy trong chuyển đổi số là một yêu cầu cấp thiết vì nhiều lý do quan trọng: Tội phạm ma túy đang ngày càng trở nên phức tạp và tinh vi, đặc biệt là khi lợi dụng công nghệ cao và không gian mạng để thực hiện các giao dịch bất hợp pháp. Hơn nữa, tội phạm ma túy không chỉ gây thiệt hại lớn về sức khỏe cộng đồng mà còn là nguyên nhân chính dẫn đến các vấn đề xã hội nghiêm trọng như bạo lực, tội phạm, và mất an ninh trật tự. Do vậy, các công tác phòng, chống ma túy cần

hoàn thiện để đảm bảo phát hiện và xử lý các hành vi phạm tội trong bối cảnh chuyển đổi số. Đặc biệt, trong bối cảnh toàn cầu hóa và tội phạm ma túy ngày càng có tính chất xuyên quốc gia, việc nâng cao hiệu quả phòng, chống tội phạm ma túy bằng các giải pháp pháp luật cũng giúp Việt Nam tăng cường hợp tác quốc tế, chia sẻ thông tin và phối hợp với các quốc gia khác để xử lý các tổ chức tội phạm xuyên biên giới. Điều này sẽ giúp hạn chế tình trạng ma túy thâm lậu vào trong nước và giảm thiểu nguy cơ ma túy lan rộng trong cộng đồng. Để nâng cao hiệu quả phòng, chống tội phạm ma túy trong bối cảnh chuyển đổi số, Việt Nam cần triển khai các giải pháp cụ thể một cách đồng bộ và chặt chẽ nhằm đáp ứng với các thách thức do công nghệ mới mang lại.

Thứ nhất, hoàn thiện khung pháp lý về quản lý giao dịch tiền điện tử, các quy định pháp luật để giám sát và điều tra các hoạt động tội phạm trên các nền tảng mạng xã hội mã hóa và Darknet, cụ thể là một số đạo luật như Luật Chống rửa tiền, Luật Tịch thu tài sản do phạm tội mà có, Luật Kiểm soát tiền tệ. Trong bối cảnh các giao dịch ma túy ngày càng được thực hiện qua các nền tảng tiền điện tử, việc thiếu một hành lang pháp lý rõ ràng để quản lý và giám sát dòng tiền này gây khó khăn trong việc phát hiện và xử lý tội phạm. Do đó, Việt Nam cần xây dựng các quy định pháp luật để giám sát các giao dịch tiền điện tử nhằm theo dõi và truy tìm các nguồn tiền bất hợp pháp. Đồng thời, các quy định cần phải linh hoạt và nhanh chóng cập nhật theo sự phát triển của công nghệ. Các cơ quan chức năng cần có quyền truy vết thông tin liên quan đến các giao dịch tiền điện tử, phát hiện các tổ chức và cá nhân tham gia vào việc rửa tiền và giao dịch ma túy. Việc thiết lập cơ chế giám sát chặt chẽ sẽ giúp phát hiện sớm các hành vi bất hợp pháp, từ đó tăng cường hiệu quả phòng ngừa và xử lý các hoạt động tội phạm liên quan¹⁰.

¹⁰ Viện kiểm sát nhân dân tối cao (2021), *Hướng dẫn thi hành một số điều của Luật Phòng, chống ma túy*, <https://vksndtc.gov.vn/tin-tuc-su-kien/chao-mung-ngay-thanh-lap-vien-kiem-sat-nhan-dan-to/huong-dan-thi-hanh-mot-so-dieu-cua-luat-phong-chon-s14-t9823.html>, truy cập ngày 11/11/2024.

Thứ hai, đầu tư phát triển và ứng dụng các công cụ công nghệ tiên tiến nhằm theo dõi, phân tích và giám sát dòng tiền điện tử. Việc hợp tác với các tổ chức quốc tế và doanh nghiệp công nghệ có kinh nghiệm trong lĩnh vực này như VNPT, BKAV sẽ giúp Việt Nam tiếp cận và áp dụng các giải pháp giám sát giao dịch tiền điện tử hiện đại, từ đó nâng cao khả năng phát hiện các giao dịch đáng ngờ. Cùng với đó, cần xây dựng hệ thống giám sát Darknet và mạng xã hội mã hóa, kết hợp trí tuệ nhân tạo (AI) và phân tích dữ liệu lớn (Big Data) để phát hiện sớm các hoạt động phạm tội trên không gian mạng. Việc tận dụng ứng dụng công nghệ một cách tối ưu cũng có thể giảm chi phí dài hạn mà không cần đầu tư quá lớn vào cơ sở vật chất, từ đó nâng cao kiểm soát giao dịch tiền điện tử, tăng cường hiệu quả đấu tranh với tội phạm ma túy trong thời kỳ chuyển đổi số.

Thứ ba, tăng cường hợp tác quốc tế và ký kết các hiệp định song phương và đa phương về chia sẻ thông tin và dẫn độ tội phạm bằng cách tiếp tục ký các hiệp định tương trợ tư pháp và dẫn độ tội phạm với các quốc gia trọng điểm như Úc, Mỹ, Nhật Bản... Việt Nam cần ký kết và thực thi các hiệp định song phương và đa phương với các quốc gia khác về chia sẻ thông tin tình báo, phối hợp điều tra, và tiến hành các thủ tục dẫn độ tội phạm. Bên cạnh đó, cần thiết lập cơ chế chia sẻ thông tin nhanh chóng và hiệu quả bằng cách tham gia hệ thống dữ liệu chung của INTERPOL, ASEANAPOL, xây dựng trung tâm dữ liệu về tội phạm xuyên quốc gia, đặc biệt là tội phạm ma túy, và tạo kênh liên lạc trực tiếp giữa các cơ quan thực thi pháp luật của Việt Nam với các nước đối tác. Ngoài ra, nâng cao hiệu quả hợp tác điều tra và dẫn độ tội phạm bằng cách thực hiện điều tra chung trong các vụ án có yếu tố nước ngoài, đơn giản hóa và thống nhất quy trình dẫn độ để đảm bảo nhanh chóng, hiệu quả, đồng thời

giám sát chặt chẽ việc thực thi nhằm tuân thủ đúng quy định pháp luật và cam kết quốc tế. Sự hợp tác này sẽ giúp các cơ quan chức năng tăng cường khả năng phát hiện và xử lý các tổ chức tội phạm quốc tế, đồng thời ngăn ngừa tội phạm lợi dụng sự khác biệt trong hệ thống pháp lý của các quốc gia để thực hiện hành vi phạm tội.

Thứ tư, xây dựng và triển khai các chương trình đào tạo về công nghệ số cho các cán bộ trong ngành. Bộ Công an, Viện kiểm sát nhân dân tối cao và các cơ quan liên quan cần phối hợp để tổ chức các khóa tập huấn, khóa học về điều tra tội phạm sử dụng công nghệ cao, trong đó tập trung vào việc huấn luyện kỹ năng phân tích dữ liệu từ thiết bị số, truy vết giao dịch tiền điện tử, thường xuyên cập nhật, phổ biến nhận dạng các phương thức, thủ đoạn phạm tội mới. Đồng thời, xây dựng đội ngũ chuyên gia nòng cốt về tội phạm công nghệ cao trong lực lượng phòng, chống ma túy. Trong bối cảnh hiện nay, để điều tra về các vụ án ma túy trên nền tảng số thì mỗi đơn vị chuyên trách cần có bộ phận phụ trách điều tra với đội ngũ cán bộ được đào tạo chuyên sâu. Việc bổ sung chỉ tiêu tuyển dụng, đào tạo và đãi ngộ phù hợp là cần thiết để đảm bảo nguồn nhân lực chất lượng cao, đáp ứng yêu cầu ngày càng phức tạp của công tác đấu tranh phòng, chống tội phạm ma túy.

Kết luận

Phòng, chống tội phạm ma túy là nhiệm vụ trọng yếu nhằm bảo vệ an ninh quốc gia, trật tự an toàn xã hội và sức khỏe cộng đồng. Trước những tác động tiêu cực mà tội phạm ma túy gây ra, bao gồm sự gia tăng hành vi phạm tội liên quan, xói mòn đạo đức xã hội và ảnh hưởng nghiêm trọng đến nền kinh tế, việc nâng cao hiệu quả phòng, chống tội phạm ma túy là yêu cầu cấp thiết. Trong bối cảnh chuyển đổi số, các phương thức hoạt động của tội phạm ma túy ngày càng tinh vi, lợi dụng không gian mạng và công nghệ số để thực hiện hành vi phạm tội xuyên biên giới.

Điều này đặt ra thách thức lớn đối với các cơ quan chức năng trong việc phát hiện, xử lý và ngăn chặn các hành vi vi phạm. Những giải pháp đã đề xuất, bao gồm hoàn thiện khung pháp lý, ứng dụng công nghệ hiện đại và tăng cường hợp tác quốc tế, là cần thiết để đối phó với tình hình phức tạp hiện nay. Việc triển khai các giải pháp này cần dựa trên nguyên tắc tôn trọng pháp quyền, bảo vệ quyền con người và phù hợp với chuẩn mực pháp lý quốc tế, nhằm đảm bảo một môi trường xã hội an toàn, lành mạnh và phát triển bền vững./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bùi Thị Phương Quỳnh, “Phòng ngừa tội phạm ma túy trong tiến trình hội nhập quốc tế”, *Tạp chí Tòa án nhân dân*, 2018;
2. Đinh Văn Liêm, “Một số giải pháp phòng ngừa tội phạm ma túy trong giai đoạn hiện nay”, *Tạp chí điện tử Luật sư*, 2024;
3. Minh Đức, Đinh Cảnh (2021), *Dùng tiền ảo Bitcoin để giao dịch ma túy xuyên quốc gia*, <https://tienphong.vn/dung-tien-ao-bitcoin-de-giao-dich-ma-tuy-xuyen-quoc-gia-post1351009.tpo>;
4. Báo điện tử Tổ quốc (2017), *Phương thức vận chuyển, che giấu ma túy càng ngày càng tinh vi*, <https://toquoc.vn/phuong-thuc-van-chuyen-che-giau-ma-tuy-ngay-cang-tinh-vi-99182473.htm>;
5. Quỳnh Trang (2023), *Phục tạp trong phòng, chống ma túy ẩn mình trong thuốc lá và thực phẩm*, <https://vaac.gov.vn/chuyen-trang/phuc-tap-trong-phong-chong-ma-tuy-an-minh-trong-thuoc-la-va-thuc-pham.html>;
6. Thái Dương (2024), *Đấu tranh với tội phạm ma túy trên không gian mạng*, <https://nhandan.vn/dau-tranh-voi-toi-pham-ma-tuy-tren-khong-gian-mang-post814997.html>;
7. Trịnh Tiến Việt, “Tội phạm ma túy và các biện pháp phòng, chống trong bối cảnh toàn cầu hóa”, *Tạp chí Khoa học pháp lý*, 2021;
8. Trọng Phú, Trần Khánh (2019), *Việt Nam nằm rất gần trung tâm ma túy lớn nhất thế giới*, <https://dienbientv.vn/tin-tuc-su-kien/phap-luat/201906/viet-nam-nam-rat-gan-trung-tam-san-xuat-ma-tuy-lon-nhat-the-gioi-5639092/>;
9. Trương Đức Thắng - PC04 (2024), *Tội phạm lợi dụng mạng xã hội để giao dịch ma túy “núp bóng” các loại thực phẩm, thảo mộc*, <https://conganthanhhoa.gov.vn/tin-tuc-su-kien/tin-an-ninh-trat-tu/toi-pham-loi-dung-mang-xa-hoi-de-giao-dich-ma-tuy-nup-bong-thuc-pham-thao-moc.html>;
10. United Nations, *World Drug Day report highlights spike in drug use, increased trafficking*, <https://news.un.org/en/story/2024/06/1151446>.